

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE
SEZONA 1992-93

ANTON P. ČEHOV

EŠNJEV
VRT

Zaradi obolenosti Stojana Colje igra
Simeonova - Piščika Vlado Novak

V galeriji Mirinih portretov

Gledališki igralci so kakor barve, pregnetene od umetnikove roke in fiksirane v podobah, ki krasijo nebesne oboke žlahtnega hrama kulture.

Toda za razliko od predmetnosti slikarjevih barv, gre pri gledaliških igralcih za živeče barve, ki so organski del njih samih. Gledališka podoba je zato podvržena zakonitosti živega in je ni moč ujeti v kompozicijo dokončnega, fiksiranega na umetnikovi sliki.

Naša Mira proslavlja svoj življenjski umetniški jubilej z upodobitvijo Ljubov Andrejevne, nesmrtnje junakinje gledaliških vizij in "nastrojenj" Antona Pavlovič Čehova. V galeriji Mirinih portretov, upodobljenih skozi štiri desetletja s temeljitostjo poklicne discipline, predvsem pa z veliko ljubeznijo in popolno predanostjo, izstopajo številni liki iz slovenskega in svetovnega klasičnega ter sodobnega dramskega repertoarja. Vsakemu izmed njih je Mira podarila del same sebe. Toda od vseh so mi zlasti pri srcu Mira-Nina, Mira-Maša in Mira-Ljubov Andrejevna. Izbira za jubilejno predstavo je še posebej značilna, saj uprizoritve Čehova v našem gledališču opredeljujejo nekaj vrhov ustvarjalnih dosežkov ansambla na križevi poti povojnega delovanja.

Prvo ključno predlogo Čehova je dala Utva, uprizorjena 21. decembra 1957 na stadionu Prvi maj v Trstu v režiji Jožeta Babiča, umetniškega vodje gledališča. Predstavo si je ogledalo 4507 obiskovalcev na 18. ponovitvah.

Z Utvo je gledališče proslavljalo stoto premjero svojega povojnega neprekinjenega delovanja. Pri izbiri dela je nedvomno vplivala čustvena navezanost slovenskega občinstva na svet ruske in splošno slovanske poetike, toda glavni razlog je izhajal iz želje, da se ansamhel preizkusí z novimi prijemi modernega gledališča, katerega eden od utemeljiteljev je prav govorč Čehov. Režiser Jože Babič je v svojem konceptu "neorealistične" izraznosti namenil glavno skrb odpravi kalupov v igralcih, uklenjenih v mitu Moskovskega umetniškega gledališča Stanislavskega in Nemirovič-Dan-

Štiridesetletnica gledališkega dela Mire Sardoč ANTON PAVLOVIČ ČEHOV ČEŠNJEV VRT

Prevod **Milan Jesih**

Scena **Meta Hočevar**

Kostumi **Bianka Adžić Ursulov**

Glasba **Zoran Predin**

Koreografija **Janez Mejač**

Lektorstvo **Jože Faganel**

Režija **BORIS KOBAL**

Ranevska Ljubov Andrejevna, posestnica

Anja, njena hči

Varja, njena rejenka

Gajev Leonid Andrejič, brat Ranevske

Lopatin Jermolaj Aleksejč, trgovec

Trofimov Pjotr Sergejevič, student

Simeonov-Piščik Boris Borisovič, posestnik

Šarlota Ivanovna, guvernanta

Jepihodov Sejmon Pantelejevič, pisar

Dunjaša, hišna

Firs, lakaj

Jaša, lakaj

Mimoidoči

Ljubov Andrejevna, deklica

MIRA SARDOČ

Maja Blagovič

Lučka Počkaj

Adrijan Rustja

Vladimir Jurc

Alojz Svete

Stojan Colja

Lidija Kozlovič

Gojmir Lešnjak

Minu Kjuder

Anton Petje

Tone Gogala

Alojz Milič

Vesna Hrovatin

Vodja predstave **Dušan Jazbec**, razsvetjava **Rafael Cavarra**, šepetalka **Andreja Milič**, frizerka **Lučka Schiliani**, garderoberka **Evi Sedmak**, rekviziterka **Sonja Kerstein**, odrski mojster **Zvonimir Kalc**

Tržaška hranilnica
je v našem mestu dragocena prisotnost
ne samo zaradi svoje pomembne ekonomske dejavnosti,
ampak tudi zaradi
sodelovanja v tržaškem kulturnem življenju

čenka, ki so se stalno izpostavljeni nevarnosti pretirano čustvene in pesniške interpretacije. S takim pristopom je Babič tu uveljavil načela "odtujitve", toda za razliko od Brechta, čigar odtujitev je povod za tako imenovani intelektualni užitek igralca, je šlo pri Babiču predvsem za osveščenost igralca, predanega tako imenovanemu artističnemu užitku.

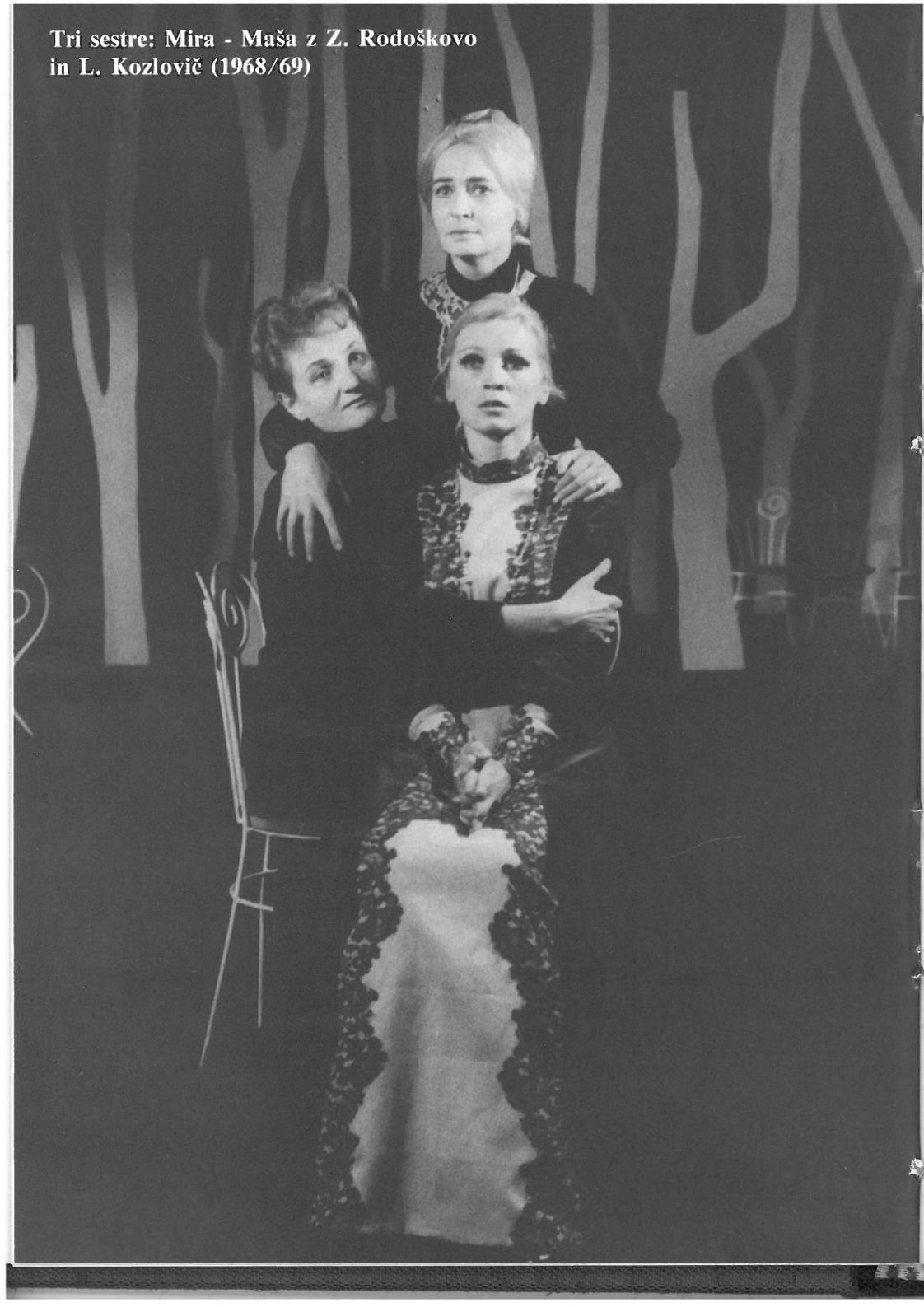
Mira je bila v Utvi Nina. Drobna Nina, zasanjana Nina, eterična Nina, tako ranljiva, tako izpostavljena, Nina-Utva, tarča lovčevih strelov v brezdušni sivini zakrknjenega podeželja. Kakšna bol! Po izteku predstav so kot običajno ugasnile konkretnе podobe na odru. Od takratne Nine je ostala samo barva, tančica svilene beline, v katero je Mira za vedno vložila del same sebe. Druga ključna predloga Čehova na odru našega gledališča so bile Tri sestre, prvič uprizorjene 19. oktobra 1968 v Kulturnem domu v Trstu v režiji Bojana Stupice. Predstavo si je ogledalo 10660 obiskovalcev na 33. ponovitvah.

Izbira dela je bila opredeljena v sodelovanju z Bojanom Stupico, ki je prvič gostoval v Trstu. Pod njegovim vodstvom se je ansambel spoprijel z novimi izkušnjami modernega teatra, izhajajočimi iz estetske izraznosti Tairova in Vachtangova, na kateri je on utemeljeval koncepte svojega gledališča. Teatraliko Tairova in Vachtangova je Bojan Stupica izpopolnil s preciznostjo strogega stilnega pristopa k oblikovanju besede v sovočju glasovnega in smiselnega izraza. V njegovi teatraliki izžareva veselost skupinske igre, izhajajoče iz spletja kretenj, gibov, zvokov, glasbe, spletja scenskih prizorišč in lučnih svetlob. Šlo je za nekaj novega, kar je presegalo "nauk" Stanislavskega in izrazno strogost naturalističnega gledališča, vendar nikakor ne za kaj takega, kar bi zavračalo igralca od spoštovanja trdnih poklicnih načel metode Stanislavskega. Igralec naj tedaj zavestno "zaigra" in zavestno pristopi k užitku v "igri".

Mira je Maša. V dom treh sester, bogate oaze miru sredi puste ruske province pred revolucijo, nenadoma trešči skandiranje marša vojakov na pohodu. Vse tri sestre, Olga, Maša in Irina, skupaj sanjajo, skupaj trpijo, skupaj hrepajo. Toda Maša je sama, obupno sama, sama z vso svojo žensko neskončnostjo, postavljena v kontrapunktu s tem skandiranjem, ki se stope ruje vse bolj nezadržno in neizprosno. In kakor za Nino je tudi za Mašo ostala samo barva, patina filigranske srebrnine, v katero je Mira ponovno vložila del same sebe.

Tretja ključna predloga Čehova je bil Češnjev vrt, prvič uprizorjen v Kulturnem domu v Trstu 12. oktobra 1973 v režiji Mileta Koruna.

Tri sestre: Mira - Maša z Z. Rodoškovo
in L. Kozlovič (1968/69)

Pri izbiri je šlo tudi tokrat za nova odkritja na poti, ki je bila že začrtana z uprizoritvijo Utve in Treh sester. V Češnjevem vrtu, zajetem v vrtincu globoke krize ob zgodovinskem prelomu človeške zgodovine, se odvija spopad dveh nasprotujočih si stvarnosti: elegija umiranja starega sveta na eni strani in carski rez novo nastopajočega na drugi. Mile Korun je vnesel v svoj koncept izvirna spoznanja sodobnosti in ustvaril novo sintezo v skladu s spremenjenimi merili čustvene dojemljivosti. Pozoren na Brechta je Korun osvojil predvsem interpretativna načela Petra Brooka in Strehlerja, ki sta tedaj predstavljala s Krejčo sam vrh gledališke estetike. V utesnjenem prostoru Češnjevega vrta je Korun oživil absurdne situacije komedije sveta in oblikoval posamične človeške usode vsako zase, zaprto v individualnem svetu eksistencialne tesnobe brez možnosti komuniciranja. Ni šlo tedaj za izraz zborovske igre, temveč za polifonijo v interpretaciji zbora solistov.

Mira je v Češnjevem vrtu Ljubov Andrejevna. Sijajna, brezkrbna, navezana na udobje bogatega stanu – Pariz, ljubimci, razsipništvo – zmeraj v središču pozornosti v svetu, kjer jo vsi obožujejo – brat, hčere, služinčad – se Ljubov Andrejevna povsem neodgovorno in fatalistično vda pred novo stvarnostjo in odide na isti način, kot je prišla. Njen odhod niti ni beg. Pretresljiv motiv Gogoljeve trojke “Ah, trojka, ptica trojka, kto tebja vydumal?”, simbol stalnega, neizbežnega slovesa, se je niti najmanj ne dotakne. Ljubov Andrejevna izgine v prazno. Po izteku predstav je od takratne Ljubov Andrejevne ponovno ostala samo barva, kobaltna sivina, v katero je Mira vložila še dodaten del same sebe.

In smo ponovno pri Češnjevem vrtu. Tokrat v spremenjenih razmerah novega preloma človeške zgodovine. Na odru našega gledališča prihaja tako do oživljanja tistih barv, ki se vsakič nanovo vžgejo s predstavo in z njo tudi ugasnejo. V tem je draž in obenem tesnobnost poklica gledališkega igralca.

Mirino barvo si v Češnjevem vrtu danes predstavljam, da je zlatorjava. Zlatorjava, kakor drama nenehnega umiranja in nenehnega rojstva, kakor zaton pred nastopom črnine, zlatorjava, kakor luč hrepenenja in pričakovanje novega v vrtu aristokratske Rusije med zamolklimi udarci sekire. Koliko podob je v tej barvi! Koliko žalosti... in sreče obenem. “Ah, trojka, ptica trojka...” Srečno, Mira!

Filibert Benedetič

VAŠ RAZVOJ Z NAMI

Že osemdeset let skrbimo za razvoj gospodarstva v deželi. Naši finančni svetovalci so Vam vedno na razpolago za katerikoli nasvet in temeljito pomoč. Pomagali Vam bodo izbrati najprimernejšo obliko finančne pomoči za razvoj Vaše gospodarske dejavnosti. Ponudili Vam bodo najugodnejša posojila in vse obstoječe finančne olajšave.

Če potrebujete njihov nasvet, ne odlašajte več. Oglasite se na Kmečki banki, goriški ljudski banki od leta 1909.

**Banca Agricola Gorizia
Kmečka banka Gorica**

A.W.S. GORICA

Ugljenost, milina in eleganten posmek

Pismo Miri Sardočevi ob igralskem jubileju

Draga Mira,

vem, da bi moral že zdavnaj sesti in napisati tvoj igralski croquis, če že ne portret. Ne zato, ker se kar precejšnje število let poznavata tudi osebno in zlasti iz prenekaterih skupnih srečavanj z najinim, obema tako ljubim prijateljem in nič manj kakor midva "norim" gledališkim navdušencem, pokojnim Dušanom Tomšetom; in tudi s tvojih obiskov pri nas doma v Ljubljani. Skoraj zmeraj, kadar si prihajala ali prideš, posije, če smem povedati z nekaj zanosa, žarek svetlobe in prešerne volje. Tudi se ti ne stemni obraz, kadar kot nepoboljšljivi, kako se že reče, profesionalno deformirani kritički pripombar povem manj prijazno besedo na račun kake tvoje vloge. In nemara mi prav ta tvoja strpnost – to seveda nikakor ni neobčutljivost – tako rekoč sama narekuje, da ti smem in morem ob zaslužnem jubileju napisati nekaj besed in stavkov.

Že slišim značilno "slovensko" sitnobo: pa menda zdaj ne bomo privatizirali! Le počasi in brez vznemirjenja: ne, ne bomo privatizirali, pa čeprav najbrž nihče ne more kritičnemu spremjevalcu gledaliških predstav prepovedati, da ima prijatelje tudi med igralci. Če kdo misli, da zategadelj v profesionalnih rečeh ne more biti tako imenovane objektivnosti, naj kar misli. Sam ne mislim tako in sem, upam, to že neštetokrat izpričal s kritičkimi dejanji. Mira seveda ni edina, ki jo štejem med prijatelje, in vem, da enako misli tudi ona. Res pa je, da njene dolge in kljub vse prepogostemu trnju tudi z rožami posute umetniške poti zaradi te neposredne prijateljske in epistolarne forme ne bom razčlenjeval tako, kakor bi se to spodbilo, če bi skrbno preučeval in podrobneje izrisoval njen igralski portret; kakor sem ti, spoštovana jubilantka, nekoč omenil, bo tudi to treba nekoč storiti.

Zakaj? Preprosto zato, ker je Mira Sardočeva znamenito ime slovenskega sodobnega igralstva in nemara še posebej zato, ker je večji del umetniškega zorenja in vzpenjanja opravila – tako kot vsi njeni vrstniki iz meni že dol-

ga leta ljubega tržaškega slovenskega teatra – v popolnoma izjemnih razmerah, lahko bi rekli, v hudih, a tudi junaških časih za slovenstvo in posebej gledališko umetništvo onkraj meje matične domovine; ne samo v "mestu v zalivu", kakor Trstu pravi pisatelj Boris Pahor, marveč povsod, kjer so vrlji primorski Slovenci žeeli tudi v najskromnejših sprejemnih razmerah slišati slovensko umetniško besedo, še zmeraj poglavitno nosilko narodnostne pripadnosti in zavesti. Bili so in so zagotovo še zmeraj, ti naši zvesti primorski ljudje, zelo žejni gledališke slovenske besede povsod, kjer žive, po mestih in vaseh in zaselkih ob zalivu in tja daleč do Gorice in Benečije, zagnana družina tržaških slovenskih komedijantov pa jim je to besedo s polnim naročjem prinašala vsa dolga leta in desetletja v še tako odročne kraje, v zasilne, za poklicne gledališke predstave nemalokrat kmaj primerne dvoranice. Šele ko je bil leta 1964 dograjen Kulturni dom v Petronijevi ulici, so se razmere za slovenske odrske stvarниke začele postopoma normalizirati; tudi tako, da so poslej primorski gledališki ljubitelji prihajali pogosteje v Trst, čeprav zato gostovanj ni bilo konec.

Kakorkoli že, Mira Sardočeva je sredi te imenitne in, saj se ne sliši patetično, resnično požrtvovalne igralske družine živila nenehoma z vso privrženostjo, a hkrati tudi s tisto rodovitno ustvarjalno ambicioznostjo, ki brez nje pravi umetnik ne more in ne zna ne živeti ne delati: kot kulturna animatorka in aktivistka, kot recitatorka in pedagoška svetovalka in seveda predvsem pa kot igralka.

Ne vem natančno, kdaj je Mira prvič nastopila v Trstu, sodeč po referenci znanega dolgoletnega kritičkega spremjevalca gledališča, pokojnega profesorja Jožeta Peterlina, bi to utegnilo biti decembra 1957, ko je na Stadionu "1. maj", tedaj še kot gostja, igrala Nino v drami Antonia Pavloviča Čehova "Utva". Peterlin je sedemindvajsetletno igralko seveda takoj opazil in med drugim zapisal: "Gotovo je, da trenutno tukajšnje gledališče nima igralke, ki bi lahko rešila to vlogo. Sardočeva ima mnogo izrazov, ki presenečajo. Posebno v začetku svojega nastopa je kot sanja in tudi kasneje. Ta podoba je ubrana na lepo melodijo".

Kakor se manj pozornemu bralcu nemara zde te Peterlinove besede nekako splošne, pa po moji sodbi vendarle vsebujejo nekaj malodane preroških spoznanj in napovedi o diplomantki ljubljanske igralske Akademije, takrat seveda še na začetku poti (prej je bila tri sezone v mariborski Drami in dve v Mestnem gledališču Ljubljanskem). Preberimo kritikove besede še enkrat in pazljivo: spoznanje, da gledališče za Nino ni imelo primerne igralke,

Utva: Mira kot Nina Mihajlovna Zarečna (1957/58)

pomeni, da jo je s Sardočeve dobilo. Res jo je dobilo – za zmeraj. Igralka ima mnogo izrazov, pravi Peterlin. Zapisati to trditev tako neomajno ob presoji prve vloge, je sicer tvegano, a kritik se ni zmotil: Mira je nato vse do danes razkrivala in razkrila ne samo mnogo, marveč kar nešteto izrazov, ki so še tako zahtevnega spremjevalca zmeraj znova presenečali. Pa ne v tem smislu, ki pojem presenečenja običajno spremija kot nekaj, česar ni bilo mogoče pričakovati, marveč presenečenja kot vsote tolikerih igralkinih izraznih možnosti. Tudi to, da je bila "kot sanja", kakor zapiše poročevalec, je dovolj subtilno opažanje: če je sanja v tem kontekstu nekaj, kar je milo in krhko, blagodejno in človečno, potem je Mira to sanjo kot substancialijo svojega igralstva v poznejših letih neštetokrat izpričala, variirala in kultivirala. Prav zdaj in že nekaj časa tudi v recitalu iz Shakespeara "Iz take smo snovi kot sanje", skupaj s svojim ljubim kolegom Stanetom Starešinčem. In slednjič še "podoba, ubrana na lepo melodijo": tudi tu je Peterlin zaslutil in pravzaprav že spoznal nekaj, kar je za igralstvo Mire Sardočeve postal tako rekoč stalnica: lepa melodija kot zmeraj znova skrbno negovan govor in dikcija, kot visoka norma in eleganca verbalne izraznosti.

EUROSAVA s.r.l.
34133 Trst - Ul. Cicerone 8
Tel. 040/361177-4 linije
Fax 040/361839
Telex 460561

**DISTRIBUTER
PNEVMATIK**

resim

Resim s.r.l. - Predstavnikišta izvoz uvoz
34133 Trst - Ul. Cicerone 8 - p.p. 101
Tel. 040/362676 - Telex 460561 Resim I - Telefax 040/361839

*Poslujemo v mednarodni blagovni menjavi
industrijskih proizvodov, repromaterialov
in opreme, še posebej v okviru gospodarskega
sodelovanja med Italijo in Slovenijo.*

Pa še na nekaj kaže opozoriti v zvezi z Nino: da je Mira debutirala v Trstu prav s podobo ene izmed najbolj krhkih deklet, kakor jih v svojih dramah, po zvrstnosti komedijah, po pomenski strukturi pa ganljivih človeških usodah ruske podeželske inteligence prejšnjega stoletja, tako polnoživo in malone do sentimentalnosti nežno opisuje in oživlja Anton Pavlovič, je nemačka lahko naključje. Ni pa naključje, da igralka, ki je nato še kar nekaj časa oblikovala (tudi) ljubezne mladostnice, prav z vlogo istega avtorja – torej z zrelo, nič več enako krhko, zato pa lahkomiselno in spričo te lastnosti celo do komičnosti razigrano Ranjevsko (Mira jo je prvič upodobila leta 1973, potemtakem skoraj že pred dvema desetletjema) – slavi svoj jubilej. Ko da bi, ne glede na vloge, ki jih bo v prihodnjih letih še igrala, s temo imenitnima ženskima likoma imenitnega Čehova hotela simbolično okleniti skoraj nepregledno galerijo vlog, ki jih je odigrala v štirih desetletjih svojega markantnega nastopanja na odrskih deskah, ki – tudi zanjo – pomenijo svet. Seveda v takem priložnostnem jubilejnem zapisu, kakršen je pričujoči, ni mogoče niti približno skicirati, kaj šele nadrobneje razčleniti in označiti te obsežne galerije Mirinih odrskih predstav. Namesto tega naj karseda strnjeno obnovim nekaj spoznanj o njenem igralstvu, kakor so se mi razkrivala v minulih treh desetletjih, odkar bolj ali manj redno spremljam njen umetniško pot. Morebiti se motim, a zdi se mi, da sem Miro prvič videl leta 1963 kot Desdemono v Shakespearovem "Othellu" in jo doživel kot žensko, polno miline in "krhke vdaniosti", kakor sem v nočnem poročilcu o predstavi zapisal v tedanjem Ljubljanskem dnevniku. Ne spominjam se več natančno, ali sem nato kaj kmalu spet videl igralko v kaki opaznejši vlogi, saj so takrat potovanja v Trst bila zapletena in tudi tržaška gostovanja v Ljubljani so bila bolj redka. Vsekakor pa sem tri leta pozneje Miro videl v samostojnem recitalu, ko je pripovedovala nežna pisma Julije Lespinasse, znane osebe iz pariških umetniških salonov osemnajstega stoletja. Pretežno ljubezenska pisma so bila polna romantične nabreklosti in patosa, kar me je seveda že a priori "togotilo", a še bolj mi je "parala zbranost" Mirina zanosna in nestvarna interpretacija teh "usodnih" pisem. Pa saj so najbrž ta pisma v svojem času bila iskrena, vznemirljiva in res ognjevita, a kaj, ko moje "stroge" kritiške "antipatetičnosti" niso potešila. Zato sem brez oklevanja in olepševanja Miri neposredno očital, da je "retorični patos mestoma prignala malone do nesmisla" in da je to glede na siceršnjo umetniško podobo te igralke bil popoln "anahronizem spričo vsega tistega, kar je v zadnjih

desetletjih dognala in dosegla slovenska odrska omika". Moje neprizanesljive besede so zvenele skoraj nesramno in lahko si samo mislim, kako je bilo igralki, ko jih je brala. Brala pa jih je – saj se spominjaš draga Mira, da sva se veliko pozneje o tem pogovarjala – pozorno in kakor je bila prizadeta, če ne celo ranjena, si je njihovo pomensko vsebino po določenem časovnem odmiku nemara vendarle problematizirala; nekoč pozneje mi je omenila, da jo je trda ocena recitala res prizadela, a po svoje tudi streznila in s "prezanosnih višav" pahnila na trdnejša tla.

Seveda si prav nič ne domišljam, da je moja davna neprizanesljivost bistveno vplivala na Mirino nadaljnje umetniško zorenje, čeprav je res, da se nato v dolgih letih "zgodba" s tako "nabreklim patosom" nikdar ni več ponovila na enak ali podoben način. To pa ne pomeni, da Mira Sardočeva tudi kdaj pozneje ni zajemala iz vznesenih inspirativnih nagibov, če se je seveda srečala z nalogami in vlogami, ki so zanos kot tipološko izrazilo terjale. A zdi se mi, da nekdanje pregnanosti ni nikdar več udejanjala s podobno intenzivnostjo. Ali še drugače: tudi ko se je z ganljivostjo ali celo melodramatiko, ki nista tako redko vpisani v ženske gledališke like svetovne dramatike, srečevala, ju je odrsko oblikovala s primernim odskokom in nadzorom, vse pogosteje pa nato še z analitičnim čutom za realno in realistično ali celo z neprikritim kančkom ironične distance, duhovitosti in blage porogljivosti.

To premiso in seveda še druge odtenke Mirine igralske narave in izraznosti bom skušal ilustrirati samo z nekaj izbranimi zgledi iz njenega obsežnega repertoarja (mimogrede, če sem po nekaterih svojih podatkih prav štel, sem videl približno štirideset njenih vlog, ki bi seveda terjale nadrobno analizo. Tu se bom pač omejil samo na najbolj značilne in za igralko tako rekoč specifične, če ne kar reprezentativne).

Naj začнем z Ismeno, Antigonino sestro v sloviti drami Dominika Smoleta, ki jo je marca 1971 v Trstu kot zelo izvirno pojmovano predstavo zrežiral Mile Korun. Če je Sardočeva še leto poprej značilno rusko vlogo Marine v Tolstojevi "Moči teme", uprizoritvi, ki je tržaško slovensko gledališče z njo proslavilo petindvajsetletnico povojnega dela (v režiji osrednje umetniške osebnosti tega teatra – Jožeta Babiča), odigrala s "čustveno zavzetostjo", o kateri smo že nekaj povedali, je Ismena bila zgnetena iz drugačnega izraznega testa: bila je "kultivirana in človeško polna", kakor zmeraj, a zlasti v drugem delu vloge, ko se iz antigonske upornice spremeni v nečimrno in stremuško konformistično žensko, jasna in naturna, "razbremenjena tiste arti-

Uvidevni ljubimec: Mary Rhodes s Stanetom Starešiničem (1961/62)

ficialnosti in patosa", ki sta "razjedala" njeno Julijo Lespinasse. Ne rečem, da je Ismena bila dokončen Mirin prelom s "sentimentalnim zanosom", a bil je evidenten in se v nekdanji "nabreklosti" ni nikoli več razkril.

Nekaj podobno "prelomnega" se je Sardočevi primerilo z vlogo Blanche v Williamsovem "Tramvaju poželenje", dve sezoni po Ismeni. Naj jo obnovim z lastnimi davnimi besedami. "Ustvarila je izjemno pretresljivo podobo te travmatizirane ženske. Vloga je po svoje 'nevarna', ker zlahka zapelje v ganljivost in solzavost. A Mira Sardočeva ni niti trenutek bila taka Blanche. Skoz in skoz je krhko niansirala bolečino in poželenje, v tem niansiranju je zvenela kot tenka struna,... živčno razrvana zavoljo svoje zapanjenosti, a spet uglaljena in omikana ter naposled razsuta kot blodna vilja, ki ji je bilo usojeno prehoditi natanko tak in nič drugačen križev pot... S strogostjo je domislila dialoško, melodično in govorno ekspresijo Blanche, spregovarjala je svoja čustva in občutja, svoje misli in spoznanja z dovolj razvidno kultiviranostjo, ki se ni prepuščala svetobolju ali primadonskemu zanosu, marveč je navzlic bolečini in razčlenjenosti ostala naravna, neizumetničena, plašna spočetka in dostojanstvena ob koncu."

Ta dolgi navedek po svoje sintetizira ne samo konkretno vlogo, marveč te danjo in – upam si reči – vso nadaljnjo rast in umetniško zrelost te sijajne oblikovalke zlasti zapletenih ženskih usod. Vsebuje pa ta zrelost nekatere izrazne stalconice, ki naj jih še posebej eksplisiram: pretresljivost, smisel za niansiranje, uglajenost, stroga domišljenost melodične in gorovne ekspresije, neizumetnjenost in sploh celostna izrazna kultiviranost. Lahko bi dejal, da je v teh sicer suhoporno naštetih pojmih zasežen poglaviten in poudarjeno Mirin umetniško-izrazni instrumentarij, ki mu je mogoče slediti in ga užreti še v vrsti nadalnjih kreacij, toda Blanche sestavine omenjenega instrumentarija že očitno sezema, še več, Mira Sardočeva je tu izpričala, da je (po že omenjenih mladostnicah) definitivno dozorela v oblikovalko tako imenovanih karakternih vlog, torej igralske "stroke", ki velja za najbolj zahtevno.

Ne zaradi tipološko ali karakterološko posebno pomembnega volumna, marveč zaradi neke še dodatne, če že ne nove, vsekakor pa dotelej manj znane izrazne lastnosti, naj zdaj omenim dve Mirini "drugačni" vlogi: Ambro v Nicolajevi "Stari gardi" in plemkinjo Bogajevsko v "Barbarih" Maksima Gorkega. Prvo je igrala s humorno razigranostjo in dobročutnim nasmehom, ki utegne biti tudi sinonim za porogljivi posmeh, drugo pa z ironičnimi in aristokratičnimi poudarki. To so lastnosti in pojmi, ki se z njimi v Mirini igralski biografiji vsaj v tako eksplisitni podobi nismo pogostoma srečevali, zato pa se v primernih vlogah vrstijo vse do sedanjih dni. Naj spet samo kot ilustracijo omenim še dve vlogi, ki to premiso podpirata: kultivirana, z blago ironijo teatralizirana in humorizirana ostarela Shakespearova Julija, Lucretia in Dojka v parodični Kishonovi uspešnici "Bil je škrjanček" (1980) in elegantna, malone do ledenega sarkazma superiora Elizabeth v Albeejevi "Gospe iz Dubuqua" (1985).

Ali če omenjene igralkine izrazne poteze in lastnosti spet izločim kot nove ali vsaj dodatne tipološke "eksistencialije": humor, razigranost, ironija, aristokratizem. Tako osamljene seveda ne povedo kaj posebnega, a pridružene onim prejšnjim, nesporno bistveno širijo, konstituirajo in kompletirajo širok diapazon oblikovalnih izrazil Mire Sardočeve. Še več, to so poteze, ki jih zmore samo studiozna izkustvena volja, udejanjajo pa jih dar, trdo delo in zrelo znanje, se pravi vse tisto, kar si je naša jubilantka pridobila že sorazmerno zgodaj in kar je nato mojstrila vse do danes.

V pričujočem bežnem pogledu nekaterih vlog in konstitutivnih prvin Mirinega igralstva naj naposled kot logično stopnjo umetniške zrelosti ome-

Othello: Desdemona
z Jožkom Lukešem (1963/64)

nim še odrske ponazoritve mater, ki smo se z njimi srečavali zlasti v zadnjem desetletju. Med zgodnejše ženske značajske podobe te vrste sodi gotovo Ana Fierlingova, naslovna vloga v Brechtovi "Mati Korajža in njeni otroci" (1979). Mirin "spopad" s to znamenito vlogo se po moji presoji sicer ni popolnoma zmagovalno posrečil, a je z njo igralka vendarle odprla novo poglavje v svojem zrelem umetništvu. Takole sem med drugim presodil Mirino kreacijo: "Treba je priznati, da je igralka podobi silovite marketenderice in skrajne občutljive, tako rekoč nežno čuteče matere svojih ubogih otrok izročila vse svoje oblikovalne darove in znanje, a vse je zadostalo za občutljive materinske, ne pa tudi grobo marketenderske plasti Ane Fierlingove. Bila je, na kratko, kreacija, ki je pretresala s svojo navzven trdo, a v resnici rahločutno skrbjo za otroke, medtem ko je razmerje z vojščaki... ostalo netematizirano in brez tiste obtožujoče ostrine in simbolno kritične silovitosti, ki Ano šele zares nareja za polnovredno Mater Korajžo". Druga (izbrana) Mirina mati je Smrtnica v Kmeclovih "Mutastih bratih" (1982). Bila je, če spet obnovim spomin nanjo iz svoje presoje, igrana s trpko ponosnim in izostenim mirom, s tršatostjo, podobno znameniti Levstikovi Kastelki; s temi potezami se je spremenila v zanosno apoteozo materinstva in narodnostne zvestobe.

Ne vem, draga Mira, kako si ti razumela besede o apoteozi. Kar zadeva me, sem s tem pojmom hotel ne samo povzdigniti twojo umetniško upodobitev te imenitne Kmeclove matere, marveč z omenjanjem narodnostne zvestobe hkrati asocirati tudi na twojo angažirano zavezost primorskemu slovenstvu.

In slednjič še tretja (izbrana) ilustracija: Mati v drami Hugo von Hofmannsthal "Slehenrik". Mira jo je upodobila, kakor pripisujem iz svoje knjige "Kritikovo gledališče", "s prizadetim dostojanstvom in s tisto znamenito omikanostjo, za katero je ta igralka tako rekoč izbrana v tržaškem ansamblu". Najbrž ta stavek ne terja dodatnih pojasnil, saj po svoje sintetizira marsikaj ne samo tistega, kar je sijalo iz Mirinih mater, marveč je skupni imenovalec njenega umetništva: milina, dostojanstvenost, omikanost. Torej ugledne lastnosti, ki se z njimi srečujemo nenehoma, ko pregledujemo galerijo igralkinskih odrskih likov in jih je, kakor sem opozoril že na začetku pričajočih zapiskov, tako rekoč preroško opazil kritik Peterlin že davnega leta 1958, ko je Miro Sarodečev v vlogi Nine prvič videl na tržaških odrskih deskah.

Ne čisto na koncu: za svoj umetniški opus je naša jubilantka (mimogrede, veliko in z uspehi se je uveljavljala tudi kot filmska, televizijska in radijska

igralka) dobila vrsto visokih priznanj, najsvetleje seveda sije na njeni roki Boršnikov prstan, ki ga je prejela lani.

Draga Mira, kot vidiš, sem tu "razstavil" samo nekaj ilustrativnih podobic iz bogate kolekcije tvojih vlog. Najbrž tudi opažaš, da tele vrstice navkljub epistolarni formi, ki je seveda samo okvir pričajočega pisanja, niso nič privatne, kot se je kdo nemara prestrašil na začetku prebiranja pričajočih zapiskov. Naj sva še tako prijatelja, o umetnosti seveda ni ne dobro ne mogoče pisati na privaten način. Vsaj javno ne. Mogoče in nujno pa je seveda pisati na subjektiven. In tak je, upam, tale. Zato, ker drugačen ne more in noče biti. Moj oseben, vendar pisan iz objektivnih pobud. Torej subjektivni objektivizem, če smem zapisati samo navidezni paradoks.

Pa še tole, ljuba jubilantka: iskreno in globoko sem prepričan, da si v dolgih letih zvestobe Slovenskemu stalnemu gledališču v Trstu ne samo meni, marveč vsem ljudem, ki so te tako radi hodili, te hodijo in te bojo tudi v prihodnje hodili občudovat, podarila veliko, veliko trenutkov sreče in umetniških užitkov. Saj nam jih boš še naprej podarjala, kajne?

Seveda Ti, draga Mira, toplo čestitam k imenitnemu jubileju in Te prisrčno pozdravljam

Tvoj stari

Vasja Predan

Ljubljana, novembra 1992

FARCO
s.r.l.
FINE CHEMICALS

34132 Trst - Ulica Lavatoio, 4 - Tel. 040/365424
Fax 040/363918 - Telex 461012 FARCO I

Filiala: 34170 Gorica - Ulica Trieste, 160 - Tel. 0481/20769

Gledališke vloge Mire Sardoč

Sezona 1952/53

Drama SNG Maribor

Calderon de la Barca: Sodnik Zalamejski	Izabela
Hašek-Gorinšek: Dobri vojak Švejk	Etelka
Krleža: Leda	Fanny
Budak: Metež	Andja
Župančič: Veronika Deseniška	Veronika
Klabund: Krog s kredo	Čang-Hai Tang

Sezona 1953/54

Shakespeare: Beneški trgovci	Porzia, Jessica
Huxley: Strup (Giocondin smehljaj)	Doris Mead
De Filippo: Neapeljski milionarji	Margherita
Kreft: Velika puntarija	Mara
Berger: Balada o golem možu	Deta

Sezona 1954/55

Shakespeare: Othello	Desdemona
Blaž: Kraljevič in berač	Jane Grey

Sezona 1955/56

Mestno gledališče Ljubljansko

Čehov: Utva	Nina Mihajlovna Zarečna
Golia: Srce Igračk	Mala Punčka
Odets: Premiera v New Yorku	Nancy Stoddard
Lorca: Mariana Pineda	Mariana Pineda

Sezona 1956/57

Cankar: Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Jacinta
--	---------

Sezona 1956/57

Steinbeck: Živi plamen
Fitz: Srebrna lilia

Slovensko gledališče v Trstu

Mordeen (kot gost)
Kraljična (vskok)

Sezona 1957/58

Čehov: Utva	Nina Mihajlovna Zarečna
Wilder: Naše mesto	Emily Webb
Pagnol: Topaze	Suzy Courtoisova
Lutowski: Dežurna služba	Zofija

Sezona 1958/59

Dostojevski: Zločin in kazen	Sonja
Holkova: Pepelka	Pepelka
Tavčar: Pekel je vendar pekel	Kleopatra
Samec-Kosar: Pop Čira in pop Spira	Melanija
Jurčič: Deseti brat	Manica

Sezona 1959/60

Gorinšek: Silni bič	Marjetica
Kreft: Balada o poročniku in Marjutki	Marjutka
Goodrich-Hockett: Dnevnik Ane Frank	Ana Frank

Sezona 1960/61

Casona: Drevesa umirajo stoje	Isabel
Nušič: Dr.	Klara

Sezona 1961/62

Shakespeare: Hamlet	Gertruda
Fo: Arhangeli in avtomati	Angelina prijateljica
Greene: Uvidevni ljubimec	Mary Rhodes

Sezona 1962/63

Pirandello: Čepica s kraguljčki	Beatrice Fiorica
Trifunovič: Pravljica o carju in pastirju	Vila
Roussin: Kadar se štoklja zabava	Tereza
Klabund: Krog s kredo	Čang-Hai Tang
Miller: Smrt trgovskega potnika	Gospodična Forsytova

Tavčar: V Honolulu

Držič-Rabadan-Sancin: Laz'r s p'd Klanca

Zora

Mandaljena

Sezona 1963/64

Shakespeare-Javoršek: Iz take smo snovi kot sanje *Ona*

Gigli: Don Pilonova sestrica *Menichina*

Shakespeare: Othello *Desdemona*

Ribičič: V kraljestvu palčkov *Mladenka*

Sartre: Umazane roke *Olga*

Sezona 1963/64

Kreft: Po brezkončni poti *Primičeva Julija*

Vuga: Bernardek *Učiteljica*

Torkar: Študentska soba *Didi*

Romuald: Soldaški mizerere *Mati Božja*

Romuald: Kmečki rekvijem *Peti pogrebec*

Romuald: Škofjeloški pasjon *Duša, Marija Magdalena*

Martinuzzi: Trnuljčica *Prva rojenica*

Sezona 1965/66

Cankar: Hlapci *Kmetica*

Goldoni: Grubjane *Felice*

Tavčar: Mrtvi kanarček *Mira*

Pisma Julije de Lespinasse *Julija*

Hašek: Dobri vojak Švejk *Katy*

Sezona 1966/67

Gorki: Na dnu *Vasilisa Karpovna*

Martinuzzi: Obuti maček *Kraljična*

Drabosnjak-Hartman: Ta sveti dan veseli dan *Mojca, Marija*

Benedetič: Ne vedno kakor lastovke *Magdalena*

Pirandello: Saj ni zares *Učiteljica Terrasi*

Hennequin: Moje dete *Maggie*

Sezona 1967/68

Brnčič: Med štirimi stenami *Stana*

Štoka: Anarhist *Pevka*

Mati Korajža: Mira Sardoč
v naslovni vlogi (1978/79)

adriimpex
UVOZ-IZVOZ ZASTOPSTVA S.p.A.

POOBLAŠČENI IZVOZNKI OSEBNIH AVTOMOBILOV,
TOVORNIH VOZIL IN ORIGINALNIH REZERVNIH DELOV

LANCIA

IVECO

SPECIJALIZIRANI V IZVOZU BLAGA ZA ŠIROKO POTROŠNJO

34132 TRST - Ul. Geppa 9 - Tel. (040) 369220 - Fax (040) 369112 - Telex 460231 ADEXI
34170 GORICA - Ul. dell'Industria 6 - Tel. (0481) 522012

Lubrificanti

Izkušenost najboljšega na svetu

POOBLAŠČENI PRODAJALEC SHELL
ZA TRŽAŠKO POKRAJINO

**La
Combustibile**

- PLINSKO OLJE ZA OGREVANJE
- KURILNO OLJE FLUIDNOST 3/5
- PETROLEJ ZA OGREVANJE
- MOTORNA OLJA
- KOVINSKI REZERVOARJI
- DIESEL GORIVA
- LES ZA KURJAVO
- RAZNE VRSTE PREMOGA
- BRIKETI
- ARTIKLI ZA KAMPIRANJE

34100 TRST - DOMJO 38
TEL. 040/820331-810252

HOTEL POŠTA

Tel. 040/365536 - Fax 040/633720

TRST

Trg Oberdan, 1

*Hotel v centru mesta nudi
moderno opremljene sobe
s kopalnico, telefonom
in televizorjem v vseh sobah.
Dvigalo.*

Smrt trgovskega potnika: Forsytova s Silvijem Kobalom (1962/63)

Holkova: Pepelka

Pepelka

Svevo-Kezich: Zenova izpoved

Ada Malfenti

Marceau: Jajce

Hortenzija

Sezona 1968/69

Čehov: Tri sestre

Maša

Gorinšek: Rdeča kapica

Babica

Simon: Zares čuden par

Gwendolina

Kos: Beseda Ivana Cankarja

Recitatorka

Sezona 1969/70

Levstik-Mahnič: Martin Krpan

Jerica

Finžgar: Naša kri

Jerica

Silone: Prigoda ubogega kristjana

Concetta

Örkeny: Totovi

Agika

Sezona 1970/71

Tolstoj: Moč teme

Marina

Nušić: Kaj bodo rekli ljudje

Gospa Tomička

Večer poezij dr. Franceta Prešerna

Recitatorka

Smole: Antigona

Ismena

Sezona 1971/72

Brecht: Bobni v noči

Marija

Škufca: Trnuljčica

Kraljica

Williams: Tramvaj poželenje

Blanche

Verč: Ko luna škili z desnim očesom...

Gospa

Jovanovič: Življenje podeželskih plejbojev

Ardelija

Sezona 1972/73

Pirandello: Le premisli, Giacomo!

Rosaria Delisi

Benedetič: Pravila igre

Igralka

Reimund: Kralj gora in ljudomrznik

Zofija

Pregelj: Tolminci

Rinkova

Sezona 1973/74

Čehov: Črešnjev vrt

Ljubov Andrejevna Ranjevska

Bevk-Grabnar: Kaplan Martin Čedermac

Breškonka

Štoka: Mutasti muzikant

Mara

Görner: Pepelka

Valpurga

De Filippo: Božič pri Cupiellovih

Olga Pastorelli

Asturias: Torotumbo

Krvavordeči, Oče Berenice

Sezona 1974/75

Cankar: Za narodov blagor

Katerina

Golia: Jurček

Nevihta

Molnar: Liliom

Muskatova

Majcen: Apokalipsa

Boljša ženska

Benedetič-Košuta: Rižarna

Mati

Sezona 1975/76

Nicolaj: Stara garda

Ambra

Gorki: Barbari

Tatjana

Wedekind: Pomladno prebujenje

Gospa Gabor

Tavčar: Igorju ugaja Bach

Liljana

Tramvaj poželenje: Blanche z Lidijo Kozlovič (1971/72)

Sezona 1976/77

Anonimo Veneziano: Benečanka

Angela

Wilder: Zaenkrat smo se izmazali

Gospa Antrobus

Sezona 1977/78

Župančič: Veronika Deseniška

Sida

Negro: Bunker

Luzie

Nušić: Oblast

Mara

Arbuzov: Irkutska zgodba

Ksanja

Fo: Sedma zapoved: kradi malo manj

Prostitutka, Sestra

Sezona 1978/79

Krleža: Leda

Prva dama

Brecht: Mati Korajža in njeni otroci

Mati Korajža

Sezona 1979/80

Berto: Neznani benečan

Ona

Cijak: Neurje

Urša

Sezona 1980/81

Kishon: Bil je škrjanec

Julija, Lucretia, Dojka

Sezona 1981/82

Lorca: Krvava svatba

Tašča

Sezona 1982/83

Kmecel: Mutasti bratje

Smrtnica

Chiara: Delitev

Camilla Tettamanzi

Sezona 1983/84

Jovanovič: Vojaška skrivnost

Meri

Albee: Gospa iz Dubuqua

Elizabeth

Pregelj-Partljič: Vsem galjotom vile v vamp

Solkanska romarica

Behan: Talec

Gilehrist

Sezona 1984/85

Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi

Malharica

Hergold: Paracels

Gretl

Petrolini: Chicchignola

Lalletta

Košuta: Miting

Recitatorka, Mati

Sezona 1985/86

Goldoni: Primorske zdrahe

Vana

Coward: Hudomušna prikazen

Gospa Arcati

Cankar: Pohujšanje v dolini Šentflorjanski

Dacarka

Sezona 1986/87

Cankar: Za narodov blagor

Mrmoljevka

Kolhasse-Zimmer: Riba za štiri

Cecilija Heckendorf

Sezona 1988/89

Čehov: Striček Vanja

Vojnicka

Brusati: Galantni pogovori

Anna

Hofmannsthal: Slehernik

Slehernikova mati

Gospa iz Dubuqua: Elisabeth z A. Petjetom in M. Blagovič (1983/84)

Sezona 1989/90

Williams: Tetovirana roža

Assunta

Sezona 1990/91

Cankar: Hlapci

Stara Lojzka

Lorca: Kaj pravijo rože

Teta

Sezona 1991/92

Sofokles: Kralj Ojdip

Zbor

Cankar: Romantične duše

Makovka

Shakespeare: Ves ta svet je oder

Ona

V Mariboru je nastopila že kot študentka leta 1950 (Lorca: Dom Bernarde Albe – *Beračica*, vskok) in v sezoni 1987/88 (Dähmert: Dedičina za dedičino – *Maria*), v sezoni 1989/90 pa v Prešernovem gledališču v Kranju (Molière: Tartuffe – *Gospa Parnellova*).

Viks

UL. BUONARROTI, 6 • TRST
TEL. 040/633454

PETRUZ

**PETRUZ RINALDO
& FIGLI s.n.c.**

ul. Enrico Fermi 5/B
34076 ROMANS D'ISONZO
(Gorica)
Tel. 0481/909331
Fax 0481/909303

Avtobusi za turizem v Italiji
Avtobusi za dolga potovanja
v tujino
Šolski izleti
Najem kombijev
Vsi avtobusi so opremljeni
s telefonom

MAKE-UP
za gledališče, kino in TV
posebni efekti, lasulje
ekskluzivno zastopstvo
KRYOLAN

34122 TRST - UI. S. Lazzaro 13
Tel. 040/631610

Mira Sardoč: nagrade in priznanja

Jubilantka Mira Sardoč je za svoje štiridesetletno umetniško ustvarjanje prejela naslednje nagrade in priznanja:

Prvomajsko nagrado 1961 za naslovno vlogo v Dnevniku Ane Frank;

Prvomajsko nagrado 1964 za vlogo Desdemone v Othellu;

Nagrado novinarjev na Sterijevem pozorju 1967 za vlogo Magdalene v Benedetičevi Ne vedno kakor lastovke;

Borštnikovo nagrado 1973 za vlogo Ranjevske v Češnjevem vrtu;

Nagrado Prešernovega sklada 1980 za "ustvarjalno zrelost in oblikovalni vzpon" (Bogojevska, Ambra, Mati Korajža);

Borštnikovo nagrado 1983 za najbolj dognan odrski jezik v vlogi Matere v Kmeclovih Mutastih bratih;

Borštnikovo diploma 1984 za vlogo Camille v Chiarovi Delitvi;

Odličje Svobode z zlatim listom za dejavno spodbujanje kulturnega življenja ZKO Slovenije;

Borštnikov prstan 1991 za življenjsko delo.

V utemeljitvi tega najvišjega slovenskega gledališkega priznanja je rečeno: "...se je ustavila v tržaškem slovenskem gledališču in postala steber te hiše, ena osrednjih osebnosti tržaškega kulturnega življenja, gledališka učiteljica mladih rodov, skrbnica slovenskega jezika, povezovalka tržaške kulture na vse strani, branilka golega obstanka te svojevrstne slovenske gledališke hiše. Od prvih, zgodnjih kreacij rahlih, mladostniško občutljivih, dekliških osebnosti se je postopoma razvila v igralko aristokratskih, zmeraj s tenčico žlahtne patetičnosti in nedostopnosti zastrtih gospa. Z leti je ob trdem delu, veliki nadarjenosti in z enako veliko in globoko voljo nanizala impozantno panoramo velikih vlog, tako se je v slovensko gledališko zavest etablirala kot izrazita umetniška osebnost, ki je pomembna toliko, kolikor je tudi samoumevna. Brez zadržkov je mogoče reči, da je Mira Sardoč s svojim delom avtorica pomembnega deleža v obdobju sijajnega vzpona našega gledališča zadnjih 40 let."